

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2556 มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของโครงการวิจัยเรื่อง “การวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง “การวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ปีที่ 3” มีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1.1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน (SWOT Analysis)

ในการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ (ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา, 2554)

(1) การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) คือ มีจุดแข็งหรือจุดเด่นอะไรบ้างที่เสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้น

(2) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness) หมายถึง “จุดอ่อน” ของหน่วยงาน อาการป่วยของหน่วยงานอาจจะมีบางส่วน บางองค์ประกอบที่กระทบต่อหน่วยงาน แต่หน่วยงานยังอนุรักษ์ไว้หรือยืนยันไม่เปลี่ยนแปลงท่าที เช่น ทักษะคิดของคนมหาชาติไทยบางส่วนที่ยึดติดกับเจ้าขุนมูลนายขณะที่สภาพแวดล้อมภายนอกเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่จะเป็นผู้คิด ตัดสินใจ ลงมือแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

(3) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity) หมายถึง โอกาสที่หน่วยงานจะได้รับการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จะเป็นความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร

(4) การวิเคราะห์อุปสรรค (Treat) หมายถึง แรงกดดันหรืออันตรายที่บั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานซึ่งเป็นเรื่องที่หน่วยงานจะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ระเบียบ ข้อกฎหมายที่ล้าสมัยซ้ำซ้อนกันจนกระทั่งไม่มีโอกาสทำงานที่สนับสนุนความคิดริเริ่ม และแก้ไขปัญหามาของประชาชนได้อย่างจริงจัง หรือกระแสการกระจายอำนาจราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) ที่มีผลกระทบในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ SWOT มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก

(1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน ซึ่งมีมาตรการหรือตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ กล่าวคือ

(1.1) สภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน

- ด้านทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร องค์กรประชาชนงบประมาณ
- วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี
- ด้านโครงสร้าง นโยบาย ระบบการทำงาน บทบาทหน้าที่
- ด้านระเบียบข้อกฎหมาย
- ด้านการสนับสนุนจากภายนอก

(1.2) ศักยภาพในหน่วยงาน

- จุดแข็งของหน่วยงาน
- จุดอ่อนของหน่วยงาน

(2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อหน่วยงาน มีตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ กล่าวคือ

(2.1) สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่

- ด้านสังคม
- ด้านการเมืองการปกครอง
- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่าย

(2.2) ผลกระทบต่อหน่วยงาน ได้แก่

- ด้านเชิงบวก ซึ่งเป็นช่องทางหรือโอกาสของหน่วยงาน
- ด้านเชิงลบ ซึ่งเป็นอุปสรรคหรืออันตรายของหน่วยงาน

1.2) คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของคนไทย สังคมไทย เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านวัฒนธรรมและทางด้านคุณธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรับตัวและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงได้ โดยคุณธรรมตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

(1) ความประหยัด คนเราทุกคนไม่ว่าจะจนหรือรวยก็ตามหากไม่รู้จักรู้จักการประหยัด อดออมใช้จ่ายอย่างไม่เพียแล้ว มักจะเกิดปัญหาดิตตามมาอย่างสิ้นเหลือ ทั้งในด้านทรัพย์สินเงินทอง ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นเพื่อความอยู่รอด เราต้องปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ ให้ตระหนักถึงความประหยัด รู้จักอดออม วางแผนการใช้จ่ายอย่าง

(2) ขยันหมั่นเพียร เราจะต้องมุ่งมั่นในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพจะต้องมีจิตสำนึกในการแสวงหาความรู้ มีความขยัน และตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

(3) มีความสุจริต และความกตัญญู ควรปฏิบัติตนให้ประจักษ์ในเรื่องของความกตัญญูต่อบิดามารดา ครู อาจารย์ ผู้มีบุญคุณต่อแผ่นดิน และต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะส่วนรวม

(4) พึ่งตนเอง การพึ่งตนเอง หรือเศรษฐกิจพอเพียง คือ การวางแผนทางชีวิตของ ตนเองให้เรียบง่ายธรรมดา และเดินสายกลาง

(5) การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน คนเราควรรู้จักการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีใครเลยที่จะได้ทุกอย่างมา โดยไม่เคยให้คนอื่นมาก่อน ดังคำสุภาษิตที่ว่า “ยิ่งให้ไป ยิ่งได้คืนมา”

1.3) แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

เศรษฐกิจชุมชนคือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การผลิต การบริโภค และการกระจายการผลิตโดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน คือให้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำและร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่

แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนประกอบไปด้วย การพัฒนาขีดความสามารถของคน ครอบครัว ชุมชน จากการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งตนเองได้ มีการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นมากกว่าที่จะรอให้หน่วยงานของรัฐฯ สั่งการหรือคิดให้อยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นเท่านั้น

1.4) แนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กมล สุดประเสริฐ (2540: 8-9) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ว่ามาจากความเชื่อดังนี้

(1) เชื่อว่า PAR เป็นกระบวนการที่เอนเอียงไปทางประชาธิปไตย เพราะ (PAR) เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน

(2) เชื่อว่า PAR คนต้องพัฒนาตนเอง และ (PAR) เกิดจากประชาชน ต้องแสวงหาความรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง เป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วยคนยากจนและด้อยโอกาส ด้วยการวางพื้นฐานร่วมกันระหว่างหน่วยงานพัฒนาทั้งหลายกับชุมชน

(3) PAR เน้นให้นักเรียนรู้อาจประสบการณื เพราะ PAR อาศัยการยอมรับของประชาชน ได้สืบทอดต่อเนื่องเป็นประสบการณ์หลากหลาย

หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

(1) ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้านตลอดจนระบบการสร้างความรู้ และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการ

(2) ปรับปรุงความสามารถ และศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริมยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองของเขา ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง

(3) ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถได้รับรู้ความรู้ที่เกิดขึ้นในระบบสังคมของเขา และความสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมาย ตลอดจนนำไปใช้ได้เหมาะสม

(4) สนใจปรัชญาของชาวบ้าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยเห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน

(5) ปลดปล่อยความคิด และการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจนสามารถใช้ความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี

1.5) องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข

องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข (สำนักงานปฏิรูปสุขภาพแห่งชาติ, 2548) มี 6 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

(1) การมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ

(2) เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง คือ มีรายได้ที่เพียงพอ เกิดจากการมีสัมมาชีพหรือการมีงานทำที่ดี มีความสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความมั่นคงปลอดภัยในการ

ทำงาน มีรายได้ที่เป็นธรรมต่อเนื่องและต้องอยู่ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพและมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม

(3) ครอบครัวอบอุ่น

(4) ชุมชนที่เข้มแข็งช่วยเหลือตัวเองได้

(5) มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบนิเวศที่สมดุล การมีสาธารณูปโภคที่พอเพียงคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

(6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1) ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

เราจะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างไร ซึ่งมงคล ด้านธารินทร์ (2541) เสนอว่า ควรใส่ใจอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และกำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน

(1) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน

ซึ่งถ้าหากแต่ละอย่างจะทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชนเกิดได้ยาก และไม่

ยั่งยืน

(1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยพัฒนาผู้นำให้มีความรู้

ความสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องทำการผลิต การแปรรูป การค้า ความสามารถในการระดมทุนการจัดการด้านต่าง ๆ พัฒนาชาวบ้าน และพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นผู้รู้อย่างลึกซึ้งในอุดมการณ์ และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสาน เพื่อเศรษฐกิจชุมชน

(2) เพื่อพัฒนากลุ่ม/องค์กรชุมชน การสร้างกลุ่ม และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปของกลุ่มที่มีผู้นำเป็นชาวบ้าน นับว่าเป็นหัวใจของเศรษฐกิจชุมชน

(3) การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินทุน ซึ่งเงินทุนที่ได้จากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน เช่น กิจกรรมออมทรัพย์ การระดมทุน การตั้งธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น จะถูกไปใช้อย่างสมเหตุสมผล ขณะที่เงินทุนที่รัฐสนับสนุนจะถูกใช้ไปอย่างไม่ระมัดระวังเนื่องจากชาวบ้านมักถือว่าไม่ใช่เงินของตน การพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค การผลิต

(2) กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน

เมื่อมีการพัฒนาพร้อมทั้ง 4 ด้านแล้วกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนก็จะดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม กิจกรรมในกระบวนการนี้ อาจจะจำแนกเป็นกระบวนการเกษตรกิจกรรมต่อเนื่องการเกษตร และนอกการเกษตร กิจกรรมด้านค้าชุมชน การท่องเที่ยว เช่น การจัดหาพื้นที่แล้วนำสินค้ามาขาย เป็นต้น กิจกรรมร้านค้าชุมชน การท่องเที่ยว เช่น พื้นฟูสภาพแม่น้ำลำคลองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การผลิตภายใต้ระบบการรับช่วง เช่น การรับงานจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการขนาดใหญ่มาทำที่บ้าน แต่ต้องระวังว่าผลประโยชน์จะตกอยู่กับชุมชนหรือไม่

(3) กำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน

เมื่อเกิดกำไรจากเศรษฐกิจผลประโยชน์ก็ควรตกอยู่กับชุมชน โดยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน กิจกรรมที่มักได้รับการอุดหนุน ได้แก่ การศึกษา เช่น ในรูปหนังสือเรียน อาหารกลางวัน อุปกรณ์กีฬา การให้การธนาคารในชุมชน เช่น การให้เงินทุนประกอบอาชีพแก่เยาวชน การให้เงินช่วยเหลือ การรักษาพยาบาลแก่ผู้สูงอายุ การสร้างสาธารณูปโภค เช่นการสร้างประปาหมู่บ้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทำให้คนในชุมชนเห็นความเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างคน ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้

2.2) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข

ตัวชี้วัด (Indicator) คุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นการนำข้อมูลดิบมาแปลงให้มีความหมายเชิงสรุปเพื่อสะท้อนการทำงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ บ่งบอกถึงความสำเร็จของการพัฒนาตัวชี้วัด ช่วยนำเสนอข้อมูลแก่ผู้กำหนดนโยบายและสาธารณชนในรูปแบบข้อมูลสรุปเชิงปริมาณ (เช่น ความยากจน ความเจริญเติบโต การเจ็บป่วยที่ลดลง ฯลฯ) และเชิงคุณภาพ (ความพึงพอใจของประชาชน ความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ฯลฯ) โดยตัวชี้วัดที่ดีควรมีคุณลักษณะที่ตอบสนองผู้ใช้บริการ สัมพันธ์กับนโยบายของผู้บริหารและมีความเที่ยงตรงในการวัด สามารถวัดได้ง่าย และมีมิติทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพโดยยึดถือการให้บริการเป็นสำคัญ (อดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ และคณะ, 2547; Pedhasur, Schmelkin, 1991)

นับแต่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการจัดทำ “เครื่องชี้ภาวะสังคม” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมาถือได้ว่าเป็นการบุกเบิกเครื่องมือใหม่ ๆ ในการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ และในช่วงไล่เลี่ยกันนั้น กลุ่มของนักคิดด้านการพัฒนาสังคม ก็มีการนำเสนอแนวคิดด้วยตัวชี้วัดระดับคุณภาพชีวิตในบริบทสังคมไทยด้วย ที่รู้จักกว้างขวางที่สุดก็คือ “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ นั่นเอง (DMH Staffs กรมสุขภาพจิต กระทรวง

สาธารณสุข, 2550) และในช่วงทศวรรษที่ 1980 (พ.ศ. 2523 – 2532) ป.อ.ปยุตโต (พระธรรมปิฎก) ได้เขียนเรื่องเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ โดยที่สนะของท่านได้อธิบายว่าเป้าหมายทางเศรษฐศาสตร์ก็เช่นเดียวกับปรัชญาของมนุษย์ทั้งมวล กล่าวคือ ควรมุ่งที่ “ความอยู่ดีมีสุข” ซึ่งนำไปสู่ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ โดยท่านเห็นว่าเศรษฐศาสตร์แนวพุทธนี้ “แตกต่างจากสมการของเศรษฐศาสตร์คลาสสิกที่ระบุว่า การบริโภคสูงสุดมีค่าเท่ากับความพึงพอใจสูงสุด เรามีการบริโภคแบบพอประมาณหรือการบริโภคแบบขาลงมากกว่า ซึ่งจะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขนั่นเอง และต่อมาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ก็ได้มีการเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาไปสู่การพัฒนาแบบบูรณาการที่มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งหมายถึงการพัฒนาที่เพิ่มศักยภาพของคน และมุ่งให้คนได้รับประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนา มีวิสัยทัศน์ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมว่า “คนมีความสุข ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน” และยังระบุด้วยว่ามีการสร้างดัชนีชี้วัดเพื่อวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนา ในด้านการพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่ได้เต็มทีเพราะว่าต้องแก้ปัญหาความยากจน การว่างงานจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) นั่นเอง ดังนั้นต่อมาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) จึงยังคงยึดแนวคิดการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง และนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนา โดยมีจุดมุ่งหมายคือ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมได้นิยามความอยู่ดีมีสุขว่า “ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำอย่างทั่วถึง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวอบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) แต่ก็ยังไม่มีการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงดัชนีชี้วัดทุนทางสังคม เป็นต้น จนกระทั่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาที่มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยยึดแนวทางปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาแบบบูรณาการที่มีคนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่องซึ่งจะมีความครอบคลุมถึงความอยู่ดีมีสุขตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ทั้งนี้การวัดผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยระดับความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ รวมถึงปริมาณกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นแบบพอเพียง ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และความสุขที่เกิดจากการ

ปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้กับตัวของบุคคล ครอบครัวหรือหน่วยที่ปฏิบัติเท่านั้น ไม่น่าจะครอบคลุมผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ทั้งหมด “ประโยชน์สุข” น่าจะถูกนำมาวัดในฐานะผลลัพธ์ของเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2555: 188) ทั้งนี้ ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์และคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง (Research Project on the Happy Benefit from Sufficiency Economy) ประโยชน์สุข หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ให้กับคนอื่น การช่วยให้ผู้อื่นมีอยู่มีกิน ผ่อนคลายทุกข์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการทำประโยชน์ให้กับสังคมและการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นความสุขที่ได้รับจากการทำให้คนอื่นเกิดประโยชน์และมีความสุขเป็นความสุขที่ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์อันเกิดกับตัวเอง แต่มองผลประโยชน์อันตกแก่คนอื่น และสังคมโดยทั่วไป สังคมแห่งประโยชน์สุขเป็นสังคมที่คนในสังคมต่างมีความสุขจากการให้และ/หรือการทำประโยชน์ เป็นสังคมที่ผู้คนอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เอื้ออาทร แบ่งปัน ร่วมมือกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและอยากที่จะเอื้อแผ่ประโยชน์สุขที่ได้รับให้กับผู้อื่นต่อไป ทั้งนี้จากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มแรกเป็นความสุขระดับบุคคล เป็นความสุขของตนเองและครอบครัว ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเภทสอดคล้องกับหลักความสุขของคฤหัสถ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ได้แก่ (1) สุขจากความมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ ความอึดอิมใจว่าตนมีทรัพย์สินที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม (2) สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ อึดอิมใจว่าตนได้ใช้ทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบนั้นเลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์ (3) สุขจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ อึดอิมใจว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใครและ (4) สุขจากความประพฤติน่ามีโทษ ความภูมิใจอึดอิมใจว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆ ดิเตือนไม่ได้ ทั้งทางกาย วาจา และใจ อย่างไรก็ตามประเภทของความสุขแม้ว่าจะมีความสำคัญ แต่สิ่งที่มีความสำคัญกว่าคือ ระดับของความสุข ซึ่งพบว่า ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จ ล้วนแต่มีความสุขในระดับที่มากพอที่จะไม่ต้องการอะไรเพื่อตัวเองและครอบครัวอีกแล้ว มีความภูมิใจ อึดอิมใจจนอยากจะ “ให้” หรือ “แบ่งปัน” ผู้อื่น และในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถกำหนดได้ 4 ระดับ ได้แก่

(1) ระดับบุคคล สิ่งที่ผู้นิยมประโยชน์สุขให้ได้แก่ ความรู้ ความคิดแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และให้คุณค่าหรือคุณประโยชน์ แม้แต่เรื่องที่ดูเหมือนจะเป็นกิจกรรมค้าขายหรือให้บริการที่ได้รับค่าตอบแทน ก็สามารถจัดว่าเป็นการให้ หากผู้ผลิตได้ผลิตสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ไม่มีการโฆษณาเกินจริง ไม่หลอกลวง ซึ่งทำให้การขายผลผลิต ไม่ถือว่าเป็น

การขาย แต่เป็นการให้ คือให้คุณค่าหรือคุณประโยชน์ที่หาไม่ได้ในตลาดซื้อขายทั่วไป คุณค่าที่ผู้ให้ภูมิใจที่ได้ให้คือ สินค้า ผลผลิต และบริการที่ผลิตหรือทำขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งที่ได้แล้วผู้ให้มีความสุขมากที่สุดและคิดว่าผู้รับจะมีความสุขด้วย คือ การให้ “ความรู้” เนื่องจากการให้ความรู้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับเกิดความสามารถในการครองชีพ และผู้ให้ก็เกิดความพึงพอใจต่อชีวิต ซึ่งความรู้ที่นิยมให้เป็นความรู้ในการทำกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเรื่องของการทำประโยชน์ เป็นเรื่องที่บุคคลในเมืองท่ามากกว่าคนในชนบทถือ การบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การกวาดถนนหนทาง การปลูกไม้ดอกไม้ประดับภายในชุมชน การดูแลแหล่งน้ำ และการกำจัดขยะ ซึ่งในชนบทเป็นกิจกรรมระดับชุมชนไม่ใช่กิจกรรมระดับบุคคล

(2) ระดับชุมชน ผู้รับจากชุมชนมีทั้งที่เป็นคนนอกชุมชน และคนในชุมชน สิ่งที่ชุมชนให้กับคนนอกชุมชน คือ ความรู้และประสบการณ์ของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมของชุมชน สิ่งที่ชุมชนทำแล้วเป็นการทำประโยชน์สำหรับคนในชุมชน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านรวมถึงการจัดสวัสดิการชุมชนด้วย สำหรับกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้กับคนในชุมชนก็เป็นกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้สะดวกขึ้น เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน และการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมหารายได้ของชุมชนเพื่อทำกิจกรรมสวัสดิการให้กับคนในชุมชนอีกด้วยการให้หรือการทำประโยชน์ของชุมชน ต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนด้วย เพราะกิจกรรมของชุมชนไม่สามารถทำได้ด้วยแรงของผู้นำชุมชนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงลำพัง สมาชิกชุมชนต้องใช้เวลา ปัญญา ทรัพย์สิ้น และแรงงานกับการทำงานร่วมกันในนามของชุมชน

(3) ระดับกลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน ให้หรือทำประโยชน์โดยการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การมีผลผลิตที่ปลอดสารพิษ ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ เป็นสิ่งมีคุณค่าที่กลุ่มทำให้กับสมาชิก ชุมชน และสังคม เพื่อให้คนในสังคมมีสุขภาพที่ดี กล่าวได้ว่าความรู้ และผลผลิต เป็นสิ่งที่กลุ่มองค์กรให้การเพิ่มคุณค่าในการผลิตด้วยการไม่ใช้สารเคมี คือประโยชน์ที่ทำให้กับสังคม การทำให้สมาชิกของกลุ่มองค์กรมีอาชีพ รายได้ และความสุขจากการทำอาชีพดังกล่าว รวมทั้งการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผลิต (เช่น การทำบุญแม่โพสพ) คือประโยชน์ที่ทำให้กับชุมชน

(4) ระดับองค์กรภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐให้หรือทำประโยชน์ โดยการพัฒนาองค์กร พัฒนาคณาภายในองค์กร เริ่มจากการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้แก่คนในองค์กรแล้วจึงมีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติขององค์กรสู่องค์กร/หน่วยงานอื่น ๆ จนสามารถเป็นองค์กรต้นแบบในการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยในองค์กรภาครัฐขนาดเล็กจะเน้นที่บุคลากรภายในองค์กร เน้นการสร้างจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่องค์กรภาครัฐขนาดใหญ่ เน้นทั้งสามส่วนคือบุคลากรภายในองค์กร การบริหารองค์กร และการพัฒนาลูกค้า สิ่งที่ยังต้องของรัฐบาลให้ คือ บุคลากรหรือข้าราชการที่ดี หน่วยงานราชการที่ดี บริการที่ปรารถนาดีต่อประชาชน ผู้รับบริการ และความรู้ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การให้หรือทำประโยชน์ในหลายกรณีเป็นการให้ที่สูญเปล่า เพราะผู้ให้ก็มีความสุข ผู้รับก็มีความสุข การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขต้องมีรูปแบบการให้หรือการทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับต่างก็เป็นสุขทั้งคู่ การให้ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุขมีลักษณะดังนี้

(1) การให้ที่ผู้รับนำไปใช้ได้ ซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือใช้ผลิตเป็นสินค้าออกจำหน่าย ก็ล้วนแต่ทำให้ผู้ให้มีความสุขทั้งสิ้น ยิ่งถ้าสามารถทำให้ผู้รับมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพมีรายได้ ผู้ให้ยิ่งมีความสุขมากขึ้น ดังนั้นผู้ให้ก็ต้องดูว่าคำแนะนำหรือความรู้แบบใดควรจะให้ใคร อาจดูไปถึงศักยภาพและความพร้อมของผู้รับ เพราะถ้าให้ไปอย่างไม่เหมาะสม ผู้รับก็ไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ ผู้รับก็มีความสุข ผู้ให้ก็มีความสุขเช่นกัน

(2) การให้ที่ทำให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความจริงแล้ว ผู้นิยมประโยชน์สุขไม่นิยมการให้เพื่อการสงเคราะห์ เพราะเห็นว่าเป็นการช่วยที่ไม่ยั่งยืน แต่บางครั้งก็จำเป็นต้องให้ การให้แบบสงเคราะห์ควรให้เป็นการชั่วคราว แล้วหาทางปรับเปลี่ยนให้ผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากใครต่อไป เมื่อผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งแล้วผู้ให้ก็มีความสุข

(3) การให้ในสิ่งที่ตรงตามความต้องการจำเป็นของผู้รับ การให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือให้ในสิ่งที่เขากำลังต้องการ เพราะนั่นจะทำให้เป็นการให้ที่ไม่สูญเปล่า บางคนอาจมองว่า การให้ต้องให้สมกับฐานะของผู้รับ แต่สำหรับผู้นิยมประโยชน์สุขมองว่า ต้องมองความจำเป็นที่ต้องใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับมากกว่า เช่นการให้เงินช่วยงาน ถ้าฐานะไม่ดีจำเป็นต้องใช้เงินก็จะให้เงินช่วยมากกว่าคนที่ฐานะดี เป็นต้น

(4) การให้ที่ไม่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ การให้ที่ทำให้ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับ คือการให้ที่ต้องมีการอ้างเรื่องของบุญคุณของผู้ให้ที่มีต่อผู้รับ ซึ่งผู้รับต้องตอบแทน การให้แบบนี้ ทำให้ผู้รับไม่มีความสุขดังนั้นการให้ที่ทำให้ผู้รับมีความสุขก็คือ การให้ที่ไม่พูดถึงเรื่องของบุญคุณ ผู้รับอาจรู้สึกไปเองว่าผู้ให้มอบบุญคุณกับตัว แต่ผู้ให้ต้องไม่เรียกร้องหรือแม้แต่แสดงให้เห็นว่าการให้ของตนเป็นเรื่องยิ่งใหญ่แต่อย่างใด

(5) ให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการสาระต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าเงินทองวัตถุสิ่งของ การให้เงินทองแม้ในขณะที่ผู้รับจะมีความสุข แต่ผู้ให้ไม่เคยมีความสุขเลย เมื่อเงินทองหมดผู้รับก็จะกลับมาทุกข์เหมือนเดิม ยิ่งกว่านั้น ถ้าการให้เป็นการให้ยืม ผลที่ตามมาก็นำมาซึ่งความทุกข์ ในขณะที่ความรู้ ประสบการณ์ วิชาการสาระต่าง ๆ เป็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับมากกว่า เช่นเดียวกับคณิศรพัฒน์ที่ว่า “ถ้าท่านให้ปลาแก่เขา เขาจะมีปลากินเพียงแฉะวันเดียว แต่ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาจะมีปลากินตลอดชีวิต” ดังนั้นการให้สิ่งที่มีค่าและเป็นประโยชน์เท่านั้นที่จะทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับมีความสุข อย่างไรก็ตาม การให้และทำประโยชน์ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับระดับชุมชนเป็นสุขส่วนใหญ่เหมือนกันกับระดับบุคคล จะมีลักษณะแตกต่างไปจากระดับบุคคลเพียงเรื่องเดียว กล่าวคือ การให้ระดับบุคคลที่ผู้ให้และผู้รับไม่เป็นสุข คือการให้ประเภทลงเคราะห์ และการให้คำสั่งสอนที่เป็นการมุ่งให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นรายบุคคลซึ่งผู้ให้รายบุคคลไม่กล้าให้ ด้วยเกรงว่าจะเป็น การ “ยกตนข่มท่าน” หรือทำให้ผู้รับรู้สึกด้อยอับอาย แต่ถ้าเป็นการให้ระดับชุมชน เรื่องนี้ได้รับการยกเว้น การที่ชุมชนให้การดูแลคนยากจน คนชรา หรือผู้ด้อยโอกาส หรือมีคุณดึกาเพื่อแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ผู้ให้และผู้รับยอมรับได้โดยไม่ถือว่า ผู้ให้อยู่เหนือผู้รับแต่อย่างใด ดังนั้น สิ่งที่เป็นการให้หรือทำประโยชน์ในระดับชุมชนที่ทำให้ผู้ให้ (ชุมชนหรือกรรมการบริหารชุมชน หรือผู้นำชุมชน) และผู้รับ (สมาชิกในชุมชน) เป็นสุข คือ การจัดระบบสวัสดิการของชุมชนการให้ที่ทำให้ผู้ให้และผู้รับมีความสุข ได้แก่ การให้การช่วยเหลือดูแลสมาชิกในชุมชนให้มีความมั่นคง ในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน มีการจัดสวัสดิการชุมชนนับแต่เกิดจนตาย รวมทั้งการปรับพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขด้วย ผู้ให้มองว่า การให้เรื่องนี้ทำให้ สมาชิกในชุมชนมีความอบอุ่นใจ การดำรงชีวิต รักผูกพันกับชุมชน และสามารถมีความสุขได้ด้วยการดูแลของชุมชน ผู้ให้ก็มีความสุขที่เห็นคนในชุมชนมีความสุข นับว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่ชุมชนควรทำ แต่ชุมชนโดยทั่วไปไม่ได้ทำ

จากแนวทางดังกล่าว การที่จะให้สังคมท้องถิ่นของไทยมีความอยู่ดีมีสุขและเป็นสังคมแห่งประโยชน์สุขได้นั้น การขับเคลื่อนตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับองค์กรจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในส่วนของผู้นำนั้นเป็นส่วน

สำคัญในการขับเคลื่อน ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรในชุมชนนั้น ๆ ทั้งที่เป็นผู้นำที่เป็นทางการและ
ไม่เป็นทางการ เป็นคนที่ชุมชนยอมรับนับถือ เป็นคนที่มีศักยภาพในการสื่อสารสร้างความเข้าใจ
กับคนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นคนที่เข้มแข็ง มีมุมมองกว้างขวาง มองการพัฒนาแบบองค์รวม
และมีประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง เป็นนักสร้างและเน้นกระบวนการของการเสริมพลังจาก
การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้โดยมีคุณธรรม
เป็นตัวกำกับการดำเนินงานของตนเอง จึงเห็นได้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะเน้นไปที่ผู้นำองค์กรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก
นักวิจัยจึงได้นำเสนอกรอบการวิจัยเพื่อต่อยอดและแก้ไขปัญหาของการบริหารจัดการองค์กร
ของ อปท. ให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายของสังคมอยู่ดีมีสุข
อย่างมีประโยชน์สุขร่วมกัน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประสงค์ บุญเจริญ (2552) ศึกษาการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
พอเพียงของท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านพรุใหม่ ต.สะพลี อ.ประวิง จ.ชุมพร มีวัตถุประสงค์เพื่อ
สังเคราะห์ องค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น พบว่า
ปัจจัยภายในที่สนับสนุนให้ตำบลพรุใหญ่เป็นต้นแบบของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจคือ มีผู้นำ
ชุมชนที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยชาวบ้านของหมู่บ้านพรุใหญ่มีแนวคิดของครัวเรือน
พอเพียงคือ สร้างวินัยในการใช้จ่ายเงิน และออมเงินส่วนที่เหลือจ่าย ไว้กลับกลุ่มการเงินใน
ชุมชน เช่น ฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์บ้านพรุใหญ่ ฝากเงินสัจจะของหมู่บ้าน หรือฝากเงินไว้
กับธนาคารใกล้บ้าน เป็นต้น เพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่บุตร และดำเนินชีวิตในอนาคต ไม่สร้าง
หนี้ ลดภาระหนี้สินของตนเอง หรือไม่พยายามก่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น การนำเงินที่
กู้ยืมมาไปซื้อของไม่เพื่อใช้ อาทิเช่น โทรศัพท์มือถือ รถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น
ยกเว้นว่าสิ่งเหล่านั้นจะนำไปสู่การสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ หรือการลงทุนประกอบอาชีพ
ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และรู้เท่าทันกระแสบริโภคนิยม ยึดหลัก (ฉลาดซื้อ+ฉลาดใช้) ฉลาดซื้อ คือ
ซื้อตามความจำเป็น ซื้อของต้นทุนต่อหน่วยต่ำ ไม่ยึดติดกับของมีี่ห้อหรือแบรนด์เนม ฉลาดใช้
คือ การรักษาข้าวของเครื่องใช้ให้อยู่ในสภาพดี ประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข
ต่าง ๆ เช่น หวยได้ดิน การเล่นไก่ชน, ปลากัด, การพนันต่าง ๆ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา เหลือเพียง
การสังสรรค์ในโอกาสพิเศษเป็นครั้งคราว

วีระศักดิ์ สมยานะ (2554) ศึกษาการวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และประเมินให้ได้ต้นแบบการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ โดยอาศัยการประเมินผลเชิงระบบ (System Analysis) ซึ่งประกอบด้วย การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของท้องถิ่นทั้ง 10 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยนำเข้าในส่วนของการใช้งบประมาณในการพัฒนาด้านสังคมเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การพัฒนาทางด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยทางด้านการบริหารพัฒนานั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง โดยนำเอาคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์การร่วมกับหลักธรรมาภิบาล จนส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการเมืองของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด ทั้งนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาการบริหารจัดการ จนเป็นต้นแบบของการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลห้วยทราย อำเภอเมืงริม ส่วนต้นแบบการพัฒนาด้านสังคมและด้านการเมือง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง บทสรุปของการวิจัยพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้นำเอาคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในระดับ “มาก” แล้วจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาทางด้านการเมือง สังคมและการเมืองของท้องถิ่นนั้นพัฒนาในระดับ “มากที่สุด” เช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าท้องถิ่นของไทยควรจะนำเอาหลักคุณธรรมไปใช้กับการบริหารจัดการองค์การร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ได้ต้นแบบที่ดีของการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต่อไป

วิไลลักษณ์ ถิธิบุตร (2555) ศึกษาการวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ ภายใต้ชุดโครงการวิจัย การวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อวิเคราะห์และประเมินให้ได้ต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีวาระของการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารที่อยู่ในช่วงปีที่ 2-3 และไม่อยู่ในวาระปีที่ 4 ของการบริหาร มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 แห่งที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ปีที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร อปท. คือ นายก อปท. ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการ

ขับเคลื่อนการประยุกต์คุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการองค์กร และแบบประเมินความอยู่ดีมีสุขของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ใช้การประเมินเชิงระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า คือ คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำ อปท. การนำคุณธรรมเข้าไปใช้ในการดำเนินงาน การประเมินกระบวนการ ได้แก่ การประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนและความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และประเมินความอยู่ดีมีสุขของชุมชนด้านเศรษฐกิจ โดยวิธีการประเมินแบบ 3 ฝ่าย (Triangulate) คือ ฝ่ายผู้บริหาร ประเมิน ผู้ปฏิบัติการและสมาชิกสภาในการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการบริหารจัดการองค์กร ฝ่ายผู้ปฏิบัติการประเมินฝ่ายผู้บริหารและฝ่ายสมาชิกสภาในการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการบริหารจัดการองค์กร และฝ่ายสมาชิกสภาประเมินฝ่ายผู้บริหารและฝ่ายผู้ปฏิบัติการในการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการบริหารจัดการองค์กร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบการอธิบาย จากการศึกษาพบว่าระดับการประยุกต์ใช้คุณธรรมในการบริหารจัดการองค์กรและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ อปท. ที่เป็นต้นแบบของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด จะทำให้ชุมชนมีความอยู่ดีมีสุขมากที่สุด

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นนี้วิจัยได้นำเอามาวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนเข้ามาใช้กับการดำเนินการวิจัย เพราะทำให้ชุมชนทราบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง อันจะเป็นแนวทางที่ทำให้ทราบถึงทิศทางการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องและเหมาะสม ขณะเดียวกันก็มีการนำเอาหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เข้ามาใช้เพื่อให้ชุมชนตลอดจน อปท. ได้เข้ามาทำงานร่วมกันโดยยึดหลักของการเป็นประชาธิปไตย ที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในการประเมินผลการทำงานของคนที่ผ่านมา ถือเป็นวิธีการที่ยุติธรรม และได้ผลที่มีความถูกต้องเชื่อถือได้มาก